

POWRÓT PANESZKÓW EDYCJA I, II

PROJEKT
EDUKACYJNY

WYPOŻYCZALNIA

POWIAT
PUCKI

CZYM JEST PROJEKT POWRÓT PANĚSZKÓW ?

To projekt, który ma za zadanie udokumentowania istniejących oraz ożywienia zanikających tradycji kaszubskich związanych z okresem świąt Bożego Narodzenia. Szczególnie ukierunkowany jest na fenomen kaszubskich kolędników - panĚszków, zwanych też gwiôzdkama czy kòzłama. Projekt składa się z warsztatów, prelekcji, wykładów pozwalających poznać dawnych tradycji kolędniczych regionu Kaszub Północnych.

DLA KOGO?

Projekt skierowany jest głównie do młodzieży szkół ponadpodstawowych powiatu puckiego oraz istniejących grup kolędniczych Kaszub Północnych, a także osób, którzy chcieliby kultywować dawną tradycję kolędowania po kaszubsku.

CO ROBIMY?

Na zajęciach warsztatowych tworzone są przez ich uczestników maski kolędnicze, maski oraz inne rekwizyty. Następnie biorą one udział w realizacji prób kolędniczych, które są dokumentowane fotograficznie i audiowizualne.

JAKIE SĄ EFEKTY?

Powstałe na warsztatach elementy stroju kolędniczego trafiają do tworzonej wypożyczalni rekwizytów kolędniczych. Powstaje również archiwum fotograficzne i audiowizualne, w którym zbieramy świadectwa trwałości tradycji w regionie.

CO CHCEMY OSIĄGNAĆ?

Naszym celem jest, by w każdej miejscowości na *Nordze Kaszëb* (Północnych Kaszubach) w okresie *Gòdów* (Bożego Narodzenia) , można było spotkać grupy *panëszków* (kolędników).

JAK SKORZYSTAĆ Z PROJEKTU?

- Nauczyciele ze szkół mogą zamówić w Stowarzyszeniu usługę poprowadzenia prelekcji i warsztatów.
- Grupy lub osoby zainteresowane realizacją paneszków w swoim regionie mogą wypożyczyć niezbędne rekwizyty, muzykę i inspirację.
- Grupy kolędnicze mogą przekazać do archiwum dokumentację swoich działań twórczych lub spisane wspomnienia.
- Można do wypożyczalni przekazać swoje niewykorzystywane już rekwizyty.

WYPOŻYCZALNIA

MASZKAR, MASEK I STROJÓW KASZUBSKICH KOŁĘDNIKÓW ZWANYCH PANĚSZKAMA, A GWIŌZDKAMA, KŌZŁAMA LUB GWIŹDŹAMA

Elementy kolekcji – maski, stroje oraz maskary zostały wykonane przez członków Stowarzyszenia Przyjaciół MZP oraz uczestników warsztatów kolędniczych, w których wzięła udział młodzież szkół średnich z powiatu puckiego, a także studenci etnofilologii kaszubskiej na Uniwersytecie Gdańskim.

Kolekcja rekwizytów dla *panëszków* w kolejnych edycjach projektu **Powrót Panëszków** będzie, w miarę zasobów materialnych i finansowych Stowarzyszenia Przyjaciół MZP, uzupełniana i modyfikowana.

Członkowie Stowarzyszenia służą także poradami, które dotyczą tradycji kaszubskiego kolędowania w okresie Bożego Narodzenia i Sylwestra.

W zasobach kolekcji panëszków (stan grudzień 2024 r.) znajdują się:

strëch, baba, kón, niedźwiędz, smierc, diôbeł, kòza, baran, bòcón, szandara, maski dla różnych postaci, petki kolorowe, róg sygnalizacyjny wykonany z krowiego rogu, klekotka, dzwonek, dzwonki janczary, dzwonki krowie (bawarskie), widły diabła w kształcie rybackiego ościenia (kasz. bòdôrz)

REGULAMIN WYPOŻYCZALNI

1. Kolekcja rekwizytów zdeponowana jest w „Szpitaliku”, oddziale Muzeum Ziemi Puckiej im. F. Ceynowy w Pucku;
2. Kolekcja stworzona została na użytek Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Ziemi Puckiej oraz osób zainteresowanych kultywowaniem kaszubskich tradycji kolędniczych;
3. Kolekcję mogą wypożyczyć osoby indywidualne oraz instytucje pod następującymi warunkami:
 - a) wypożyczenie należy zgłosić co najmniej 2 tygodnie przed terminem,
 - b) wypożyczający zobowiązuje się odebrać i zwrócić kolekcję w uzgodnionych ze Stowarzyszeniem terminach na koszt własny,
 - c) wypożyczający zobowiązuje się do zwrotu kolekcji w nienaruszonym stanie oraz dokonać napraw wszelkich uszkodzeń powstałych w czasie ich eksploatacji,
 - d) wypożyczający, w miarę możliwości, może uzupełnić, ulepszyć lub zmodyfikować poszczególne elementy kolekcji, a także dodać do niej kolejne elementy, np. maski, maskary czy stroje,

REGULAMIN WYPOŻYCZALNI

e) Stowarzyszenie oraz wypożyczający podpisują protokół zdawczo-odbiorczy, zawierający spis pożyczanych elementów kolekcji,

f) wypożyczający zobowiązuje się umieścić w relacjach medialnych z wydarzenia, np. w mediach internetowych (strony internetowe, facebook, instagram, itp.) link do FB **Stowarzyszenia Przyjaciół Muzeum Ziemi Puckiej** www.facebook.com/StowarzyszeniePrzyjaciolMuzeumZiemiPuckiej

oraz FB **Muzeum Ziemi Puckiej** www.facebook.com/MuzeumZiemiPuckiej

g) Stowarzyszenie nie pobiera opłat za wypożyczenie;

h) **Kontakt:** Stowarzyszenie Przyjaciół Muzeum Ziemi Puckiej, Stary Rynek 28, 84-100 Puck,
mail: przyjacielemzp@gmail.com
lub tel. 607 827 262 (Roman Drzeżdżon – uprasza się dzwonić w przyzwoitych godzinach).

WYPOŻYCZALNIA

NASZE REALIZACJE Z I EDYCJI

POBIERZ materiały z dostępnych poniżej linków lub bezpośrednio z fb Stowarzyszenia Przyjaciół MZP, albo ze strony: belok.kaszubia.com

Relacja z realizacji projektu **Powrót Panëszków** w 2023 roku

<https://tiny.pl/rdq7hkn2>

<https://tiny.pl/7n3gndk2>

LOGOTYP DO POBRANIA

BOCIAN - edycja I, 2023

<https://tiny.pl/ynwrc2tm>

WYPOŻYCZALNIA

NASZE REALIZACJE Z II EDYCJI

POBIERZ materiały z dostępnych poniżej linków lub bezpośrednio z fb Stowarzyszenia Przyjaciół MZP, albo ze strony: belok.kaszubia.com

Relacja z realizacji projektu **Powrót Panëszków** w 2024 roku

<https://tiny.pl/nw3q66-h>

LOGOTYP DO POBRANIA

KOZA - edycja II, 2024

<https://tiny.pl/7k4gnj5z>

WYPOŻYCZALNIA OPRAWA MUZYCZNA

Możesz skorzystać również z nagrań dźwiękowych oraz muzyki przygotowanej specjalnie na potrzeby realizacji pochodu *Paněszków*.
POBIERZ materiały z dostępnych poniżej linków lub bezpośrednio z fb Stowarzyszenia Przyjaciół MZP, albo ze strony: belok.kaszubia.com

Podkład muzyczny - 11 min., akordeon, aut. Tadeusz Korthals, 2024 r.

<https://tiny.pl/rkm8gkf7>

Podkład dźwiękowy - można wykorzystać do komponowania własnych realizacji muzycznych.

<https://tiny.pl/xy4jmqtg>

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Bòcòn duży/bocian:
maszkara drewniana,
suknia, narzuta na
ramiona, maska

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Strëch/dziad:
kaftan, maska,
kapelusz, pëtka

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Baba:

chusta,
maska,
spódnica,
fartuch

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Koń duży/Koń:
maskara styropianowa na drążku

Koń mały/koń: maskara
styropianowa na drążku

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

**Miedzwiędz/
niedźwiedź:**
futro, maska

WYPOŻYCZALNIA REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Kòza/koza:
maskara styropianowa

Kòza/koza:
maskara styropianowa

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

**Smierc/
Śmierć:**

maska,
narzuta
biała, kosa

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Diabeł/diabeł:

czapka z rogami,
maska, widły złote,
kaftan, spodnie
duże z ogonem,
rękawice

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Szandara/Policjant:
mundur, maska,
czapka z daszkiem

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Kòza

włochata/Koza:

futro, maska,

maszkara

włochata

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Baran:

maskara styropianowa

Bòcòn mały/bocian:

maskara drewniana

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Maski plastikowe kolorowe, dla różnych postaci
Maski plastikowe białe do samodzielnego przygotowania

Widły diabła

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Petki kolorowe

Róg sygnalizacyjny
wykonany z krowiego rogu

Kleotka

WYPOŻYCZALNIA

REKWIZYTY, STROJE, MASKI

Dzwonki krowie (bawarskie) x 2

Dzwonek

Dzwonki janczary x 2

INSTRUKCJA OBSŁUGI PANESZKÓW

KIEDY SIĘ PRZYGOTOWUJEMY?

Tydzień przed Wigilią zbierali się kawalerowie, każdy przygotowywał samodzielnie swój strój, wyznaczano kto będzie jaką postacią. Gwiazdor musiał zakupić cukierki dla dzieci oraz przygotować węgiel i brukiew dla domowników, tak *dlô szpòrtu* (dla żartu).

KIEDY CHODZIMY?

Chodzono głównie w Wigilię i Sylwestra. W niektórych miejscowościach na Kaszubach kolędowano również kilka dni przed Bożym Narodzeniem, w 2. święto, a także w dniach poprzedzających Sylwestra.

KTO CHODZI?

Kawalerowie

JAKIE FIGURY?

Wigilia: Policjant, gwiazdor, koń, bocian, baran, koza, baba i dziad, małpa, wielbłąd, śmierć, diabeł / **Sylwester:** niedźwiedź zamiast gwiazdora, kominiarz, stary i nowy rok

INSTRUKCJA OBSŁUGI PANESZKÓW

MUZYKA, ŚPIEW?

Muzykant grał na harmonii lub akordeonie. Śpiewu nie było.

ŻYCZENIA?

Składał je gwiazdor: **Wszëtczégò dobrégò na Gòdë! Wszëtczégò bëlnégò na ten Nowi Rok!**
(Wszystkiego dobrego na Boże Narodzenie i na Nowy Rok!)

FUNKCJE FIGUR

policjant zapowiadał *panëszczy*, pobierał datek za wizytę do skarbonki

baba i dziad tańczyli, najniższy był babą, dziad z garbem

koń skakał na życzenie domowników przez ławę

diabeł smarował dziewczęta sadzą

koń i koza mieli tzw. *pëtczi*, którymi jednak nie smagali dzieci czy domowników, tylko siebie

gwiazdor miał prawo postraszyć różgą, na życzenie domowników wręczał podarki dzieciom

przewodnik/prowadzący niedźwiedzia we fraku i z cylindrem na głowie chodził

na Sylwestra

- **stary i nowy rok** tańczyli, a gdy kończyła się muzyka nowy rok kopał starego, wyganiając go za drzwi

INSTRUKCJA OBSŁUGI PANESZKÓW

POCZĘSTUNEK?

Częstowano wódką, ale *Panëszki* odmawiały, była dyscyplina.

CZAS TRWANIA PRZEDSTAWIENIA

Wystąpienie w jednym domu trwało ok. 10 minut.

ZAKOŃCZENIE

Na zakończenie następowało wypicie *sznapsu* (alkohol) i gra w karty.

**opis przygotowany na podstawie wspomnień Jana Drzeżdżona (rocznik 1948)
- Radoszewo i Parszkowo, połowa lat 60. XX wieku**

ZACHĘCAMY gwiazdorów i *panëszków* do dzielenia się swoimi opowieściami!

POWRÓT PANĚSZKÓW

EDYCJA I, II

REALIZACJA

**STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ
MUZEUM ZIEMI PUCKIEJ**

KONTAKT

PRZYJACIELEMZP@GMAIL.COM

PUCK 2024

**POWIAT
PUCKI**

projekt dofinansowano z budżetu
Powiatu Puckiego